

"Cum historia pro securitate!"

**SZEMERE BERTALAN
MAGYAR RENDVÉDELEM-TÖRTÉNELMI
TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG**

✉ : H-1037 Budapest, Haránt utca 12.

☎ : (+36/06-1) 250-6199 ; @ : paradi.jozsef@gmail.com

Web: <http://www.szbmrtt.atw.hu>

A körlevelek megtalálhatók a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság honlapján

Tárgy: Könyvismertetés

KÖRLEVÉL
(2018-281)

Tisztelt Tagtársaim, Kedves Szimpatizánsok!
Ezúton tájékoztatlak Benneteket arról, hogy nemzeti történelmünk kevésbé feldolgozott területéről szóló könyv jelent meg 2017-ben.

Recenzió

Kiss Dávid: *A Munkásőrség története és előzményei.*

Budapest, 2017, VERITAS Történetkutató Intézet – Magyar Napló Kiadó. 633 p.

HU-ISBN 978 615 52 2105 2.

/VERITAS Könyvek, 8./ HU-ISSN 2498-728X.

A VERITAS Történetkutató Intézet „VERITAS Könyvek” sorozatában 2017. év végéig MARINOVICH Endre szerkesztő közreműködésével 10 kötet jelent meg. Az intézet gondozásában e könyvsorozatban publikált művek nemzeti történelmünk részben feltáratlan, illetve kevésbé ismert témáit dolgozták fel és mutatták be.

A könyvsorozatban a nyolcadik kötetet megelőzően megjelent könyvek:

1. BÁBA István: *Rendszerváltoztatás Magyarországon.* Budapest, 2015, Magyar Napló Kiadó - VERITAS Történetkutató Intézet. 215 p. HU-ISBN 978 615 54 6537 6. /Veritas könyvek, 1./ HU-ISSN 2498-728X.

2. TÓTH Eszter Zsófia (szerk.): *Antall József útja a miniszterelnökségig (1932-1989).* Budapest, 2015, Magyar Napló Kiadó - VERITAS Történetkutató Intézet. 124 p. HU-ISBN 978 615 54 6538 3. /Veritas könyvek, 2./ HU-ISSN 2498-728X.

3. SÁRINGER János: *Iratok az Antall-kormány külpolitikájához és diplomáciájához I.* Budapest, 2015, Magyar Napló Kiadó - VERITAS Történetkutató Intézet. 611 p. HU-ISBN 978 615 54 6542 0. /Veritas könyvek, 3./ HU-ISSN 2498-728X.

4. SOMORJAI Ádám — ZINNER Tibor (szerk.): *A Szabadság tértől Washingtonon át a Vatikánba és vissza. Mindszenty József bíboros prímás, esztergomi érsek követségi levelezése az Apostoli Szentszékekkel 1956-1971.* Budapest, 2015, Magyar Napló Kiadó - VERITAS Történetkutató Intézet. 766 p. HU-ISBN 978 615 54 6566 6. /Veritas könyvek, 4./ HU-ISSN 2498-728X.

5. TÓTH Eszter Zsófia (szerk.): *Antall József és az állambiztonság.* Budapest, 2016, Magyar Napló Kiadó - VERITAS Történetkutató Intézet. 235 p. HU-ISBN 978 615 54 6569 7. /Veritas könyvek, 5./ HU-ISSN 2498-728X.

6. ANKA László: *Apponyi Albert válogatott levelezése.* Budapest, 2016, Magyar Napló Kiadó. 450 p. HU-ISBN 978 615 54 6570 3. /Veritas könyvek, 6./ HU-ISSN 2498-728X.

7. SÁRINGER János (szerk.): A szuezi válság és Magyarország, 1956. Diplomáciai iratok az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc, illetve a szuezi válság történetéhez. Budapest, 2017, Magyar Napló Kiadó - VERITAS Történetkutató Intézet. 470 p. HU-ISBN 978 615 57 2110 6. /Veritas könyvek, 7./ HU-ISSN 2498-728X.

2017-ben a könyvsorozatnak még két kötete jelent meg:

9. GÉCZI Róbert: *Az Elbától Vorkutáig. Magyarok és magyarországi németek szovjet hadifogságban, kényszermunkán és a GULÁG-on.* Budapest, 2017, Magyar Napló Kiadó - VERITAS Történetkutató Intézet. 282 p. HU-ISBN 978 615 57 2104 5. /Veritas könyvek, 9./ HU-ISSN 2498-728X.

10. RÁCZ János: *Magyarországról jöttünk, mesterségünk címe: életrevalóak. Ötvenhatos menekültek - interjúkötet.* Budapest, 2017, Magyar Napló Kiadó - VERITAS Történetkutató Intézet. 306 p. HU-ISBN 978 615 57 2106 9. /Veritas könyvek, 10./ HU-ISSN 2498-728X.

A könyvsorozat Munkásörsegről szóló 8. kötetének szerzője — a könyvsorozat szellemiségéhez hűen — objektív történelemszemléleten nyugvó módon, politikai prekonceptióktól mentesen mutatja be választott témáját. A kötet mind a 97 fejezete tükrözi a szerző tiszteletét a történelemtudomány és a szellemi alkotómunka iránt. Nem fedeztem fel a mű olvasása során olyan szerzői szándékot, hogy az alkotó ne a történelmi tények egzakt feldolgozására és bemutatására törekedett volna. Aki a néhai magyar fegyveres testület emlékének a felmagasztalását, vagy éppen a sárba tiprását várja a kiadványtól, az jobb ha kézbe sem veszi. Azoknak az olvasóknak azonban, akik a valós történelmi eseményekre és folyamatokra, illetve a pártatlan következtetések levonására kíváncsiak nyugodt szívvel ajánlhatom a könyvet.

A B/5 méretű kötet keménykötésű borítást kapott. A szürkészöld árnyalatú és virágmintás aljnymatú fedlapjának első borító részén a sorozat címe és a kötet sorozaton belüli sorszáma, valamint a szerző neve, továbbá a kötet címe szerepel, a VERITAS Történetkutató Intézet emblémájával. Az emblémában azonban a történetkutató intézet szövegének a betűmérete oly kicsi, hogy azt szemüveggel sem sikerült elolvasni, csak lupé használatával tudtam kisilabizálni. A hátsó borító a kötet rezüméjét, DEÁK Ferenc szobrának fotóját és egy DEÁK-I idézetet „Hazudni nem szabad!”

Nem csupán az elfogulatlan tényfeltárás teszi a mű olvasását élvezetessé hanem az is, hogy a kiadó igyekezett a magyar könyvkiadás nemes hagyományait követni.

A kötet a klasszikus címnegyedível kezdődik. Már maga ez a tény is elismerésre méltó az utóbbi évtizedben a magyar könyvészeti hagyományokat lenéző, az idegen nemzetek kiadási gyakorlatát majmoló megoldások világában. Becsúszott azonban egy baki, nevezetesen a sorozatcímoldal érthetetlen módon üresen maradt. Ily műódon a copyright oldalra kerültek — legalábbis részben — azon információk, amelyeknek a helye a sorozatcímoldalon volna.

Formabontó a kötetben „Hangának . . .” nevezett idézett feltűntetése a címnegyedív és a tartalomjegyzék között. Ízlésem szerint inkább a tartalomjegyzéket követően az ajánlás és / vagy a mottó helyén lett volna elhelyezni a „Hangát”.

A tartalomjegyzék feltünteti a bevezető, a fejezetek, a végző, a bibliográfia, a rövidítések és a mellékletek címeit és kezdőoldalai számozását, bár a mellékletek felsorolása sem a tartalomjegyzékben, sem pedig külön jegyzékben nem szerepel. A tartalomjegyzék végére szinte kívánczik a mellékletek jegyzéke.

A szöveges részt a szerző bevezetője nyitja. A szerző bevezetőjében kitárt arra, hogy a témára vonatkozó feltárómunkáját 2005-ben kezdte el. 12 év telt el amíg a műve kiadásra került. A kötetet olvasva ez a kijelentés reálisnak tűnik. A mű tele van olyan adatokkal, eseményekkel, amelyeket a szerzőn kívül mások még nem mutattak be.

Ezzel kapcsolatosan felöltött bennem egy csaknem évtizedes emlék. Nevezetesen a Magyar Csendőrs Bajtársi Egyesület — nem tévesztendő össze az Amerikában működő Magyar Királyi Csendőrs Bajtársi Közösséggel — arra adta a fejét, hogy a néha Magyar Királyi Csendőrség témájában könyvet publikáljon. A kötet szerzője nyugállományú pénzügyőr százados volt, aki oly meggyőző szeretett volna lenni, hogy előszavában azt hozta az olvasói tudomására, miszerint évtizedek óta kutatja a témát. Arra azonban nem terjedt ki a derék finác figyelme, hogy csendőrség-történeti témakörben soha semmit sem publikált és a könyvének nincsen olyan része, amit mások még nem írtak meg. KISS Dávid műve ennek az ellenkezője, a mű Munkásőrségre vonatkozó részének szinte minden szava a saját kutatási eredményein alapul.

A szerző „*A Munkásőrség története és előzményei.*” című könyvével remekművet alkotott. A kötetből megismerhető a testület szervezeti felépítése, feladatrendszere, felszereltsége, a személyi állomány felkészítése és felkészítettsége, a magyar pártállamban betöltött helye és szerepe stb. Mindezt a szerző nem statikus állapotként ismerteti, hanem folyamatában — a szervezet fejlődését több ütemre bontva — mutatja be.

Álláspontom szerint a kötet fontos része az előzmények ismertetése. Az úgynevezett Rendező Gárda ismertetése nélkül minden bizonnyal nem, vagy csak foghíjasan válhatna érthetővé a testület alapítása és kezdeti tevékenysége. Ugyanilyen fontos résznek tartom a korabeli úgynevezett szocialista országok némelyikében működő úgynevezett „párthadseregek” bemutatását is.

Első látásra a tartalomjegyzék elolvasása nyomán elszörnyülködtem, mivel úgy gondoltam, hogy unalmas lesz ugyanannak a szakterületnek az ismertetése a testület fejlődésének különböző szakaszaiban. Ugyancsak rémitően hatottak a politikai és a közgazgatási, valamint a honvédelmi és rendvédelmi környezet bemutatását sejtető fejezet-címek. A könyv olvasása során azonban kellemes meglepetés ért. Az azonos szakterületek különböző fejlődési szakaszaiban való bemutatása ugyanis kiváló lehetőséget teremtett a fejlődés ütemének és irányának az érzékeltetésére. A politikai és a társ fegyveres szervezetekről szóló részek pedig kiválóan érzékeltették a hatalomgyakorlásnak a testületi változásokat előidéző stílusbeli eltéréseit. Ezek ismeretében derült fény arra, hogy a Munkásőrség 22 éves történetében mikor, mi és miért változott. Egyben pedig a társ fegyveres szervezetek taglalása nyomán nyilvánvalóvá válik, hogy milyen környezetben kellett a Munkásőrségnek működnie és abban a környezetben milyen szerepet töltött be a testület.

Jól érzékelteti a mű a pártállam vezetésének a testülettel szembeni eljárásait és azt ahogyan a szervezet igyekezett ezen elvárásoknak megfelelni. A szerző nagyon helyesen

különös gondot fordított a személyi állomány értékelésére is (életkor, képzettség, egészségi állapot, hadrafoghatóság stb.). Álláspontom szerint tértől és időtől függetlenül — a mindenkori anyagi ellátottság és a jogi szabályozottság mellett — a személyi állomány minősége az amely a szervezet működésének színvonalát meghatározza.

Végigtekintve a testület bő két évtizedes történetén megállapítható — annak ellenére, hogy a személyi állomány színvonala a testület fennállása során lényegében dinamikusan fejlődött — a szervezetben tevékenykedők kvalitásai mindvégig csupán megközelítették a hazai társ fegyveres testületekét.

A kötet áttanulmányozásakor az is nyilvánvalóvá válik, hogy a szervezet fennállása során számos olyan folyamaton esett át, amelyeket a korabeli rendvédelmi testületek, vagy elődjeik már korábban átéltek. Ezek közé sorolható például:

- a testületi feladatkörök ellátásához szükséges különleges képzettség igénye, majd ennek a biztosítása érdekében képzőintézmények létrehozása;
- a társ fegyveres szervezetek felszerelésével harmonizáló fegyverzet és felszerelés rendszeresítése;
- a testületi szimbólum-, rang- és kitüntetési rendszer kialakítása;
- a központi anyagtárolás feltételeinek a megteremtése;
- egy településen többszintű parancsnokság elhelyezése esetében, azok számára egy elhelyezési körlet kialakítása és közös védelmük biztosítása;
- a testület működését meghatározó szabályzatok rendelkezések létrejötte stb.

Emellett a szervezet szinte permanens módon küzdött olyan nehézségekkel is amelyek abból fakadtak, hogy a személyi állomány döntő többsége nem a társadalom kvalifikált részének az önkénteseiből állt. A képzettlen, sok esetben kultúrátlan emberek fegyverviselése óhatatlanul úgynevezett rendkívüli eseményekhez vezetett. A fegyvertartást kiváltsággként kezelő államhatalom ezt a jelenséget tulajdonképpen erősítette, ugyanakkor kezelnie is kellett.

Megállapítható azonban, hogy az idők folyamán a testület sokat fejlődött, feladatköre gyarapodott, lassacskán kialakultak azok a vezetési módszerek, amelyek a „párt-hadsereg” különleges helyzetéhez igazodtak. Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése után a konszolidáció lezárulásával, a testület feladatrendszerét a hátszágvédelmi teendők irányába tolták el.

Végül is a testület felszámolását a magyarországi politikai fejlődés a többpártrendszer bevezetése tette szükségessé.

A szerző figyelme kiterjedt mindazon cselekmények feltárására is, amelyek a testület működését jellemezték, illetve amelyekben valamilyen formában a Munkásőrség résztvett.

A Munkásőrség elválaszthatatlan volt a KÁDÁR-i rendszertől, azzal jött létre és azzal is szűnt meg.

A kötet a miliciáról mindent tartalmaz, ami lényeges és fontos, mindezt pedig fejlődésében mutatja be.

A mű szerkezete és tartalma összhangban áll, a fejezetek egymásra épülnek, logikus egységet alkotnak. A szerző stílusa olvasmányos. Első látásra túlzottnak tűnhet az idézetek száma. A kötet olvasása során azonban nyilvánvalóvá vált, hogy az idézetek

egyrészt harmonikusan illeszkednek a szerző szövegébe, másrészt pedig az adott történelmi esemény bemutatása aligha található volna egyszerűbb, kedvezőbb, tömörebb és kifejezőbb megoldást, mint az érintett idézet alkalmazását.

Impozáns a 2327 hivatkozásból álló jegyzetapparátus, amely a téma forrás- és irodalomjegyzékét teljességre törekvően hasznosította. A jegyzetapparátusban 52 monográfiára, 21 tanulmánykötetre, 64 tanulmányra és 57 honlapcímre, valamint 23 forráskiadványra, 13 emlékiratra és 4 lexikonra hivatkozott a szerző. A szerző a forrás- és irodalomjegyzékben felsorolt még a testülettel kapcsolatosan a rendszerváltást megelőzően megjelent 33 kiadványt, valamint a testületnek önmagáról készített 13 kiadványát. A levéltári források tekintetében a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, a Politika-történelmi Intézet Levéltára, a Budapesti Fővárosi Levéltár, a Közép-Európai Egyetem Levéltára érintett gyűjteményeit vizsgálta át a szerző. Ezen közgyűjtemények mellett továbbá az Országos Széchényi Könyvtár Filmarchívumának releváns filmjeit is áttekintette az alkotó.

A kritikus olvasó egyetlen dolgot hiányolhat ebből a forrás- és irodalomjegyzékből, illetve jegyzetapparátusból. Nevezetesen a forrás- és irodalomjegyzékbe a szerző nem tüntette fel, hogy adott irodalomra, illetve forráscsoportokra milyen számú jegyzetekben hivatkozott. Ezáltal nincs szerves kapcsolat a hivatkozások, valamint a forrás- és irodalomjegyzék között, amely nem könnyíti meg a mű használhatóságát.

A jegyzetapparátus árnyoldalának tekintem a világháló honlapjaira való hivatkozásokat. A honlapcímek nem bibliográfiai adatok. Ezek a honlapok illékonyak. Megmaradásukat nem a fizika törvényei befolyásolják, mint a papír alapú kiadványokat, hanem az emberi szubjektívizmus. Nagy valószínűséggel állítható, hogy az érintett honlapok jelentős része már nem fog létezni, amikor a kötet még mindig a téma meghatározó irodalma lesz. Pedig a honlapcímek — legalábbis részben kiválthatóak lehettek volna — a SIMON Nándor és GÁSPÁR László szerzőségével készített tanulmányokat ugyanis a szerzők a *Rendvédelem-történelmi Füzetek*ben publikálták, amely periodika nem csupán a világhálón érhető el, hanem papír alapon is megjelent. A két megjelenési forma között pedig nincs különbség, így tehát ha évalaki rátalál a világhálón, az ott feltüntetett információk tartalmazzák a papíralapú megjelenés bibliográfiai adatait is.

Tudományos társaságunk tagjai köréből három fő munkásságát érinti a mű forrás- és irodalomjegyzéke. GÁSPÁR László, PARÁDI József és SIMON F Nándor témaorientált műveire hivatkozott a szerző.

Hasznos a rövidítések, illetve mozaikszavak öt oldal terjedelmű jegyzékbe foglalása.

Hiányzik viszont a szövegben előforduló nevekből készített névmutató. Ebbe a névmutatóba lehetett volna illeszteni jelenleg a jegyzetapparátust gazdagító életutakat is.

A 36 melléklet hasznos és jól elősegíti a bemutatott téma megértését. Valamennyi mellékletnek van száma, címe és a mellékletek alján a források is szerepelnek. A mellékletek számai pedig szerepelnek a főszövegben az érintett szövegrészekben. A jegyzetszámozás és a mellékletszámozás jól elkülönített, nem keverhető össze. A mellékletek döntően esztétikusak és könnyen érthetőek. Egyes mellékletek azonban — a 6. , 7.,

15., 16., 18. és 29. — éleetlenek és / túlexponáltak. Sajnálatos, hogy ebbe a kiváló munkában ilyen technikai hibák is előfordulnak.

A kötet — azon túl, hogy összefoglalja a témában már megjelent feldolgozások lényegét — számos eddig ismeretlen adatot, eredményt és összefüggést tár fel. Ezt oly módon teszi, hogy a környezetével összhangban komplex módon vizsgálja a szervezetet nem elfeledkezve az előzményekről és a felozlatása utáni időszakra gyakorolt hatásáról sem.

A kötetet — a hagyományainknak megfelelően — a kolofoonoldal zárja. Innen hiányolom a könyvsorozat Munkásőrségről szóló könyvének a megjelenése előtt publikált köteteinek a bibliográfiai adatait. A kiadó helyében hangsúlyozottabbá tettem volna a sorozat jellegét. A kötetben ugyan szerepel a sorozat-szerkesztő neve és a és a sorozat ISSN száma is, úgy éreztem azonban, hogy a sorozatcímtoldal létrehozásával és az úgynevezett információs oldalak hasznosításával célszerű lett volna a sorozat jelleg erőteljesebb hangsúlyozása, illetve a sorozatban már korábban megjelent köteteknek legalább a bibliográfiai adatai ismertetése is.

A kötetnek csupán formai és eltérő ízlésből fakadó hiányosságait tudtam felfedezni. Történelmi tekintetben helytállónak tartom a műben foglaltakat.

A kötetet mindenkinek ajánlom, akit érdekel a Munkásőrség története. A műben foglaltak jól hasznosíthatóak a különböző szintű történelmi jellegű képzésekben és a magyar történelem érintett korával érintkező témák feltárása során is. A vizsgált korszakkal foglalkozók számára a kötet nélkülözhetetlen. KISS Dávid alkotásával nemzeti rendvédelem-történetünk egyik fehér foltja került felszámolásra. „*A Munkásőrség története és előzményei.*” című kötettel gyarapodott nemzeti rendvédelem-történetünk feltárt terrénuma.

Budapest, 2018. III. 19.

Dr. PARÁDI József
a társaság elnöke